

Redactioneel

Er waart een stelselwijziging door het hoger onderwijs. Ongemerkt en onbenoemd veroorzaken maatschappelijke ontwikkelingen een stille stelselwijziging. Er komen al jaren meer studenten naar het hoger onderwijs. Dat hoger onderwijs, hogescholen en universiteiten, kent slechts één enkele structuur: bachelor – master. De buitenwereld maakt steeds minder verschil tussen universitaire bachelors en de hbo-bachelor. In de beroepspraktijk treffen we steeds vaker hbo- en wo-afgestudeerden in dezelfde banen. Meer dan voorheen richt het universitair onderzoek zich op praktijkgericht onderzoek. Technische, food- en medische faculteiten van universiteiten deden dit al veel langer. Hogescholen doen niet alleen meer praktijkgericht onderzoek, maar bestrijken het hele arsenaal van wetenschappelijke onderzoeksmethoden voor zover het maar dienstig is voor het probleem van praktijkverbetering en beroepsontwikkeling. Wetgeving komt vaak achteraf. Het formuleren van een stelselwijziging gebeurt niet zelden op het moment dat de wijziging zich al afspeelt.

In Nederland maken we het ons moeilijker dan elders. We lijken vast te houden aan een anachronisme, aan het onderscheid tussen hbo- en wo-instituten. In weerwil van alle belangen die met dit onderscheid samenhangen, blijkt dit onderscheid sterk aan corrosie onderhevig, en wel om verschillende redenen. Omdat de begrippen fundamenteel en praktijkgericht onderzoek anno 2009 aan renovatie toe zijn. Omdat we uit de pas lopen met het buitenland als het gaat om het aantal hooggeschoolden. Omdat we uit de pas lopen met een internationale trend waarin het niet gaat om universiteiten die praktijkgericht onderzoek van hun lijf willen houden, maar waarin het gaat om de vraag welk type onderzoek het beste past bij welke onderzoeksvraag, met welke onderzoeksstrategie het beste welke (maatschappelijke) vraagstukken kunnen worden aangepakt. En omdat universitair onderwijs nog iets anders is dan mensen opleiden voor een onderzoeksbaan. In enkele artikelen die in de komende nummers van *TvHO* zullen verschijnen, blijkt zelfs dat het ontwikkelen van onderzoeksvaardigheden, laat staan onderzoek doen, nauwelijks deel uitmaakt van de opleiding van universitaire bachelors. De indruk bestaat zelfs dat hogescholen zich drukker maken om leerlijnen praktijkonderzoek in hun curricula op te nemen dan de universiteit. Onderzoek in het hbo kent vele varianten en wordt vanuit meerdere perspectieven ondernomen. We realiseren ons dat we in dit themanummer vooral de focus op educatie en kunsten hebben gericht. De redactie stelt het op prijs om ook uit de technische, sociale en economische faculteiten bijdragen tegemoet te zien rond het thema 'Wat is hbo-onderzoek?'

Stijnen, Martens en Dieleman constateren dat zowel bij de professionals in het onderwijs als bij beleidsmakers weinig vertrouwen leeft in de resultaten van onderwijsonderzoek. De sociale wetenschap is te ver van de realiteit afgedwaald. Onderzoekers zien de praktijk op scholen als lastige verstoringen van hun gecontroleerde experimenten. Hun conclusie is dat de onderwijswetenschap toe is aan een systeem 'waarin uiteraard oog is voor kwaliteit maar dat tegelijk niet blind vaart op het uit de bètawetenschap geleende model van

empirische artikelen die de complexe en vaak onvermijdelijk subjectieve werkelijkheid van onderwijs geen recht doen'. De auteurs pleiten daarenboven, naast de 'refereed journals', voor een grotere diversiteit aan verspreidingskanalen voor onderzoeksresultaten. Dit betekent echter wel dat eisen moeten worden gesteld aan de kwaliteit van die kanalen.

Streumer, Feijtel, Van den Kerkhof en De Ruijter beschrijven hoe zij in samenwerking met scholen in de Rijnmond de verbinding hebben gelegd tussen opleiden, onderzoek en innovatie. Wellicht vormen de academische opleidingsscholen die hierbij een centrale rol spelen, een 'oplossing' voor de door Stijnen e.a. geconstateerde kloof tussen onderwijsonderzoek en onderwijspraktijk. De professionalisering van docenten in onderzoekscompetenties zou ertoe kunnen leiden dat het onderzoek dat zij zelf uitvoeren praktijknabij is en er tegelijkertijd meer gebruik wordt gemaakt van onderzoek dat elders is uitgevoerd.

De Weert geeft in zijn artikel een overzicht van hoe in andere Europese landen universiteiten en hogescholen zich tot elkaar verhouden. In tegenstelling tot de door velen geuite vrees dat hogescholen nu ook 'universiteitje gaan spelen' blijkt eerder dat er geen sprake is van een gemeenschappelijk onderzoeksprofiel, maar juist van een onderzoeksprofiel waarin de binaire scheidslijn tussen bachelor en master wordt geaccentueerd. De kans is groot dat onderzoek en onderwijs steeds verder van elkaar verwijderd raken. Tegelijkertijd kan worden geconstateerd dat in alle EU-landen sprake is van een sterke toename van praktijkgericht onderzoek aan hogescholen (Universities of Applied Sciences). Stelselwijzigingen in de zin van het vervagen van de grenzen tussen hogescholen en universiteiten lijken zich in de rest van Europa veel sneller en geruislozer te voltrekken dan in Nederland het geval is.

Kunstonderzoek is onderzoek door kunstenaars terwijl ze aan het werk zijn. *Borgdorff* schetst in zijn artikel een voor veel onderzoekers buiten het kunstonderwijs nieuw perspectief op onderzoek. Kunstonderzoek is niet het toepassen van theorie uit andere faculteiten en kennisbestanden op de kunsten. Het is onderzoek door kunst te maken. Kunst is meer dan de 'allerindividueelste expressie van de allerindividueelste emotie'; een vak waarin met uiteenlopende kennisbestanden gewerkt wordt aan nieuwe combinaties en nieuwe 'vindingen'. Onderzoek draagt daaraan bij door niet buiten de scheppende handeling maar juist in de handelingen zelf een rol te spelen. 'Onderzoek in het kunstonderwijs dient allereerst de artistieke praktijk.'

In het laatste artikel van dit themanummer, de epiloog, worden de artikelen nog eens 'dwars' gelezen. *Dieleman* en *Klarus* stellen zichzelf daarbij de vraag of het wel terecht is een onderscheid te maken tussen fundamenteel onderzoek en praktijkonderzoek. Waar eisen van zorgvuldigheid, systematisch werken, transparantie en navolgbaarheid voor elke vorm van onderzoek gelden, zijn het vooral de beoogde doelen en de onderzoekscontexten die het verschil maken.

De bespreking van het boek *Praktijkonderzoek in de school* door *Kwakman* vormt een mooie afsluiting van dit themanummer.